มุมมองของนักศึกษาครูต่อสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียน ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*

Pre-Service Teachers' Perspectives on the Conditions of Teaching Practicum during Coursework at the Faculty of Education, Khon Kaen University

[1]เบญจพร เหล่าวงษี, [2]อมรรัตน์ มะโนบาล, [3]อะรุณี แสงสุวรรณ และ [4]นฤภรณ์ วุฒิพันธ์
[1]Benjaporn Laowongsee, [2]Amonrat Manoban, [3]Arunee Saengsuwan and [4]Narueporn Wuttiphan
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Education, Khon Kaen University, Thailand.
[2]Corresponding Author's Email: amonma@kku.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาครูที่มีต่อสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียน 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในรายวิชา "การปฏิบัติการวิชาชีพ ครู 2" จำนวน 152 คน กำหนดโดยการเปิดตารางของเครซี่และมอร์แกน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ และการทดสอบความแปรปรวนแบบจำแนกทางเดียว

ผลวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาครูมีความคิดเห็นว่าสภาพการฝึกภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49) แต่ละสาขาวิชามีความคิดเห็นต่อสภาพการฝึกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 2) ปัญหาและอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 (ความถี่ 51, ร้อยละ 40.80) ซึ่งอุปสรรคสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียน คือการจัดการเวลาของนักศึกษาครูและระยะทางของโรงเรียนที่ไกลจากมหาวิทยาลัย งานวิจัยนี้เสนอแนะให้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยบริหารการดำเนินงานของรายวิชาและควรมีการสำรวจสภาพการฝึกอย่างต่อเนื่องและศึกษารายกรณีเพื่อให้เข้าใจปัญหาเชิงลึก

คำสำคัญ: การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู; การผลิตครู; นักศึกษาครู

Abstract

This study aimed to: (1) investigate the perceptions of pre-service teachers regarding the conditions of their teaching practice during their coursework; and (2) identify the challenges and obstacles encountered during this practice. A survey research design was employed. The sample consisted of 152 second-year pre-service teachers in the Faculty of Education at Khon

*Received April 27, 2025; Revised May 28, 2025; Accepted June 6, 2025

Kaen University, participating in the course "Teaching Practicum 2." The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table. Data were collected through a questionnaire and analyzed using descriptive statistics—mean, standard deviation, frequency, and percentage—as well as a one-way analysis of variance.

The findings revealed that: (1) overall, the pre-service teachers rated the teacher training conditions as highly appropriate (M =4.50, SD=0.49), with no statistically significant differences in perceptions across different subject areas; and (2) the primary issues identified were related to the administration of the "Teaching Practicum 2" course (reported by 51 participants, 40.80%). Key obstacles included difficulties in time management and the distance between the university and the assigned schools. The study recommends integrating information technology to support course administration and calls for ongoing evaluations and case studies to better understand and address these challenges.

Keywords: Teaching Practicum; Teacher Education; Pre-Service Teachers

บทนำ

ครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาไทย การผลิตครูที่มีคุณภาพจึงเป็นความท้าทายสำคัญ สาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์จึงมุ่งเตรียมและพัฒนาครูทั้งก่อนและระหว่างการปฏิบัติงาน ให้มีความรู้ สมรรถนะและจิตวิญญาณความเป็นครูและมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนั้น หลักสูตรครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์จึงต้องยกระดับคุณภาพบัณฑิตครู เพื่อสร้างกำลังคนคุณภาพ สนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติ และสอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Ministry of Education, 2019) โดยหลักสูตรครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ 4 ปี กำหนดให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ และเพิ่มความเข้มข้นของการฝึกตามลำดับจนถึงปีสุดท้าย โดยเน้นการปฏิบัติงานในสถานศึกษาตลอดภาคการศึกษา (The Teachers Council of Thailand, 2019)

ในปัจจุบันการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกำลังเผชิญความท้าทายใหม่ ๆ ที่มาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลังการระบาดของโควิด-19 ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนที่มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปหรือความคาดหวังต่อการจัดการเรียนรู้ที่ต้องใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ในขณะเดียวกันนักศึกษาครูยังต้องเผชิญกับความท้าทายเดิม ๆ หลายประการ เช่น การจัดการเรียนรู้ การรับคำแนะนำที่ไม่สอดคล้องกัน และความกังวลเกี่ยวกับชื่อเสียงในวิชาชีพ เป็นต้น (Heinz, 2024) ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้นักศึกษาครูสามารถพัฒนาความสามารถในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายสำหรับนักศึกษาครูในเวลาเดียวกันที่จะได้เรียนรู้การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของระบบการศึกษา อย่างไรก็ตาม ยังคงเป็นเรื่องยากที่จะเตรียมครูให้พร้อมกับทุกสถานการณ์ (Dahiya, 2019) ดังนั้น การพัฒนากระบวนการผลิตครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความซับซ้อนและความไม่แน่นอนของผลลัพธ์ที่เกิดจากฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Lei, 2023)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดทำหลักสูตรผลิตครู 4 ปี ตามมาตรฐานคุณวุฒิ พ.ศ. 2552 และ 2562 รวมถึงข้อบังคับคุรุสภา พ.ศ. 2562 ที่เน้นการฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียนและการสอนในสถานศึกษา สำหรับการออกแบบกระบวนการฝึกในรายวิชาประสบการณ์วิชาชีพครู 2 ซึ่งเป็นการฝึกวิชาชีพครูระหว่างเรียนของนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 2 ของหลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะและเจตคติที่ดี

ต่อวิชาชีพครู เรียนรู้งานในหน้าที่ครูในชั้นเรียนตามหลักสูตร และสามารถปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม เพื่อพัฒนานักศึกษาครูให้บูรณาการทฤษฎีและการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเรียนรู้จากครูประจำการผ่านการสังเกตและฝึกฝนทักษะการสอนจริงในโรงเรียน และมีโอกาสไตร่ตรองและพัฒนาทักษะตนเอง พร้อมรับคำแนะนำจากครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์เพื่อสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย (Teaching Professional Experience Center, 2024)

ความสำเร็จของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ตามที่ Jenssen, and Haara (2024) ระบุว่าคุณภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรครอบคลุมสามด้านหลัก ได้แก่ ด้านแรกคุณลักษณะ ซึ่งประกอบด้วย ทักษะ ความรู้ และคำแนะนำที่จำเป็นสำหรับการสอน ด้านที่สองการเข้าสังคมคือการมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในชุมชนวิชาชีพ และด้านที่สามคือ การสร้างตัวตน ความเป็นมืออาชีพ การตัดสินใจ และการเรียนรู้จากความผิดพลาด ที่ผ่านมาการศึกษาในต่างประเทศเน้นที่ความลึกซึ้งของตัวบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกและอารมณ์ที่มีผลกระทบต่อการฝึก เช่น Väisänen et al. (2018) ได้ศึกษาปัจจัยเสี่ยงต่อภาวะหมดไฟ เช่น ความเหนื่อยล้า การเรียนรู้ไม่เพียงพอ และความรู้สึกด้านลบต่อวิชาชีพครู เป็นต้น ซึ่งการเข้าใจปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

สำหรับประเทศไทยมีแนวทางการศึกษาไปที่เน้นการสำรวจสภาพการฝึกและปัญหา เช่น การศึกษาของ Waranonwanit et al. (2023) ที่ชี้ว่าปัญหาการฝึกแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ตัวนักศึกษา นักเรียน และโรงเรียน ในขณะที่ Saenghiran et al. (2018) พบว่าปัจจัยสำคัญของการฝึก 4 ประการ คือ คุณภาพโรงเรียนฝึกประสบการณ์ การจัดการ คุณลักษณะของนักศึกษา และอุปนิสัยของเพื่อนร่วมฝึก การศึกษาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทำให้ผู้วิจัยเสนอแนวทางปรับปรุงกระบวนการฝึกได้สอดคล้องกับบริบท เช่น การศึกษาของ Comesorn, and Sermsuk (2018) เสนอว่าควรเพิ่มใบงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลการจัดการเรียนรู้และวิจัยในชั้นเรียน ในขณะที่การศึกษาของ Kakai (2019) แนะนำให้ปรับปรุงเอกสารให้มีความละเอียดและชัดเจน พร้อมเสริมการสอนเทคนิคแก้ปัญหาในชั้นเรียน และ Samanphan et al. (2023) แนะนำให้จัดโครงการเตรียมความพร้อมสำหรับนักศึกษา เช่น การเขียนแผนการสอน การวิจัยในชั้นเรียน และการทำโครงการวิชาการก่อนปฏิบัติการสอน นอกจากนี้ การศึกษาของ Ngamkum et al. (2023) เสนอให้จัดสัมมนาระหว่างครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาครูเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาร่วมกัน พร้อมทั้งแนะนำให้มีการศึกษาสภาพการฝึกประสบการณ์เพื่อปรับปรุงรูปแบบการฝึกที่สอดคล้องกับบริบท

งานวิจัยในประเทศที่ผ่านมาพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่คล้ายคลึงกัน แต่กลับมีการตีปัจจัยต่าง ๆ เหล่านั้นแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ปัจจัย “ตัวนักศึกษา” เป็นสาเหตุของปัญหาในการฝึก ซึ่งงานของ Waranonwanit et al. (2023) หมายถึง “การด้อยประสบการณ์” ในขณะที่ Saenghiran et al. (2018) หมายถึง “ผลการเรียน” ทั้งนี้ เนื่องจากงานวิจัยทั้งสองมีการกำหนดตัวแปรที่ศึกษาที่มีความเฉพาะและแตกต่างกันไปตามบริบทหรือกำหนดตามความต้องการของผู้วิจัย ซึ่งไม่ปรากฏการทบทวนตัวแปรที่ศึกษาจากงานวิจัยก่อนหน้า จึงทำให้ผลการศึกษาจากทั้งสองงานวิจัยนำมาสรุปและเปรียบเทียบได้ยากว่า ในปัจจัยสาเหตุเดียวกันนั้นอะไรเป็นประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับตัวนักศึกษาในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู รวมถึง การให้ข้อเสนอต่อการปรับปรุงแก้ไขเจาะจงไปที่บริบทของการศึกษานั้น ๆ จนเกินไป ส่งผลให้การนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในวงกว้างได้อย่างจำกัด อย่างไรก็ตาม การสำรวจความคิดเห็นและประสบการณ์ของนักศึกษาจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนั้น การศึกษาสภาพของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยังมีความจำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรผลิตครูอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อให้ผู้ที่รับผิดชอบหลักสูตรนำไปใช้พัฒนาหลักสูตร และออกแบบแนวทางการฝึกที่มี

ประสิทธิภาพ รวมถึง เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติของตนเองที่เกี่ยวข้องกับฝึกประสบการณ์วิชาชีพในหลักสูตรต่อไป (Comesorn, and Sermsuk, 2018)

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียนของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นกระบวนการที่ดำเนินการในหลักสูตรมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรตามข้อกำหนดของคุรุสภาทำให้ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการของการฝึก คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่า ความเข้าใจสภาพการฝึกเป็นสิ่งสำคัญต่อการปรับปรุงแนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน รวมถึง สำคัญต่อวางแผนการพัฒนาต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในประเทศที่ผ่านมายังมีอย่างจำกัดเฉพาะการศึกษาสภาพของการฝึกในชั้นปีสุดท้าย และไม่ได้แสดงที่มาของแนวทางการศึกษาสภาพการฝึกอย่างชัดเจน ทำให้ผลการศึกษาที่ได้มีความเฉพาะจงในแต่ละบริบทและนำไปใช้ประโยชน์ได้จำกัด งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาครูที่มีต่อสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียน รวมถึง ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียนของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 ในหลักสูตรผลิตครู 4 ปี ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียนในรายวิชาการปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 ด้วยแนวทางการศึกษาตามแนวคิดการสะท้อนคิดของ Driscoll (1994) เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้พัฒนากระบวนการฝึกให้เหมาะสมกับนักศึกษา รวมถึงเป็นแนวทางในการศึกษาสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูใหม่ให้กับงานวิจัยในอนาคต ซึ่งจะทำให้สามารถมองเห็นปัญหาในภาพรวมของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในบริบทประเทศไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม เกิดความเข้าใจภาพรวมของสิ่งแวดล้อมในการฝึกและจัดการเรียนรู้ประสบการณ์วิชาชีพครูที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ตลอดจน เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาในแง่มุมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ลึกมากขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 ที่มีต่อสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนในรายวิชาการปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนในรายวิชาการปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 ตามความคิดเห็นของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความสำคัญต่อกระบวนการผลิตครูที่ต้องบูรณาการทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเพื่อออกแบบกรอบแนวคิดพบว่า แนวคิดของ Driscoll (1994) มีความน่าสนใจในแง่มุมของการคิดในเชิงสะท้อนที่นำเอาสามองค์ประกอบมาคิดไตร่ตรองประสบการณ์ ได้แก่ ทำอะไร (What) แล้วอย่างไร (So what) และ ต่อจากนี้เป็นอย่างไร (Now what) ซึ่งรูปแบบการคิดเช่นนี้จะช่วยนักศึกษาคิดในเชิงลึกหรือคิดไตร่ตรองจากประสบการณ์และมองไปข้างหน้าเพื่อพิจารณาประสบการณ์มีความสำคัญอย่างไรต่อตนเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวทางการสะท้อนคิด แสดงใน Figure 1 ดังนี้

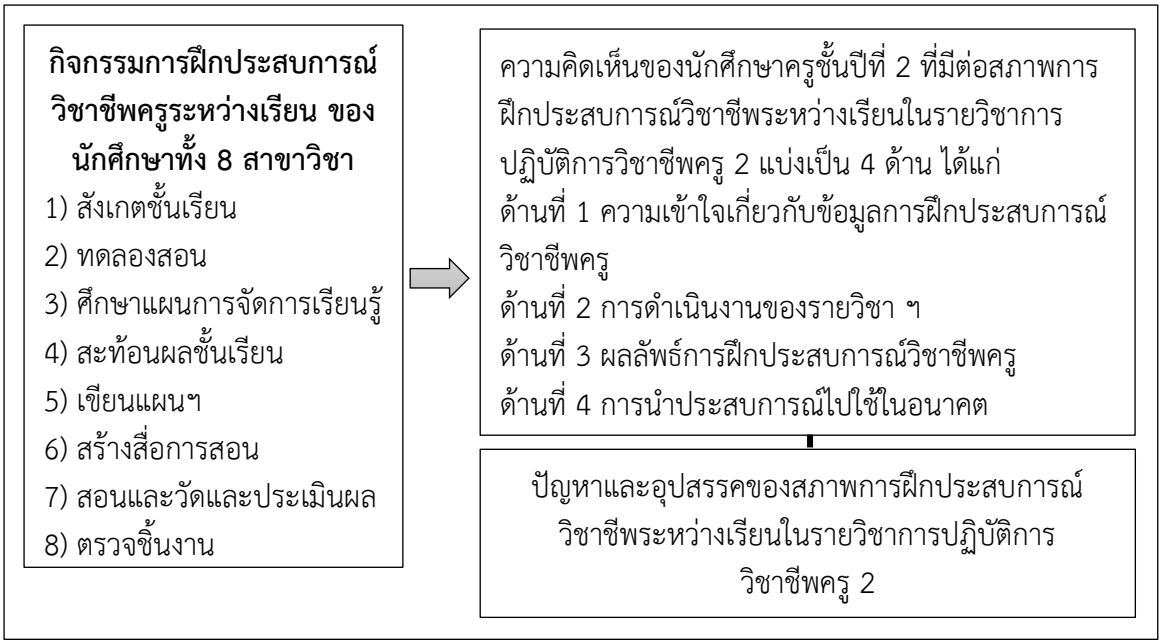

Figure 1: Conceptual Framework

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม ขอบเขตการวิจัยนี้เป็นการศึกษากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในรายวิชา “การปฏิบัติการวิชาชีพครู 2” ที่เน้นการมีประสบการณ์ในชั้นเรียนจริง โดยมีรายละเอียดกิจกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียน ดังนี้ 1) สังเกตชั้นเรียน 2) ทดลองสอน 3) ศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ 4) สะท้อนผลชั้นเรียน 5) เขียนแผนฯ 6) สร้างสื่อการสอน 7) สอนและวัดและประเมินผล 8) ตรวจชิ้นงาน ระยะเวลาของการฝึกรวม 19 สัปดาห์หรือ 96 ชั่วโมง จำแนกการฝึกปฏิบัติเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสังเกตชั้นเรียน (2 สัปดาห์) และระยะที่ 2 การฝึกประสบการณ์ในชั้นเรียนจริง (17 สัปดาห์) พร้อมทั้งกำหนดให้มีการนิเทศการสอนในระยะที่ 2 ทั้งหมดสองครั้ง (Teaching Professional Experience Center, 2024)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ลงทะเบียนรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 ภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2567 ยังไม่มีประสบการณ์การสอนในชั้นเรียนที่โรงเรียนมาก่อน จำนวนทั้งสิ้น 250 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 152 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางการสุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie, and Morgan, 1970) ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และใช้สาขาวิชาเอกเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้นแบบสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของขนาดประชากรในแต่ละกลุ่มตามสาขาวิชา (Srisopa, 1981) ซึ่งยอมรับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (5%) มีระดับความเชื่อมั่นที่ 0.95 (95%)

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและกำหนดวิธีการที่ใช้ในการศึกษา 1) รายละเอียดแบบสอบถาม สำหรับแบบสอบถาม จำแนกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียน จำแนกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านที่ 2 การดำเนินงานของรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 ด้านที่ 3 ผลลัพธ์จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ด้านที่ 4 การนำประสบการณ์ไปใช้ในอนาคต แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Triandis, and Likert, 1967) ตอนที่ 2 ข้อคำถามแบบปลายเปิดให้ผู้ตอบเสนอปัญหาและอุปสรรค

เกี่ยวกับสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนได้อย่างอิสระ 2) การสร้างแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้ ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษา นำข้อมูลจากการศึกษามากำหนดกรอบแนวคิดและรูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างข้อคำถามและดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 เป็นการตรวจสอบความเข้าใจของนักศึกษาต่อสิ่งที่จะประเมิน สำหรับ 3 ด้านที่เหลือ คณะผู้วิจัยประยุกต์ใช้โมเดลการสะท้อนคิดของ Driscoll (1994) รวมถึง กำหนดข้อคำถามปลายเปิดให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นทั้งสี่ด้านอย่างอิสระท้ายแบบสอบถาม 3) การตรวจสอบความถูกต้องและคุณภาพของเครื่องมือวิจัย คณะผู้วิจัยจำนวน 4 คน ทดลองทำแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่ออภิปรายและปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน 1 รอบ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความถูกต้องตามหลักวิชา ความสอดคล้องกันของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence : IOC) มีค่าเท่ากับ 0.80 ขึ้นไปทุกข้อ อยู่ในระดับใช้ได้ จากนั้นคณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กลุ่มที่ใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 52 คน เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ที่มีประสบการณ์การฝึกในรูปแบบคล้ายกัน เพื่อวิเคราะห์ค่าเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ค่าความเชื่อมั่นภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.948 อยู่ในระดับดีมาก และรายด้าน ด้านที่ 1 เท่ากับ 0.835 อยู่ในระดับดี ด้านที่ 2 เท่ากับ 0.873 ด้านที่ 3 เท่ากับ 0.928 อยู่ในระดับดีมาก และด้านที่ 4 เท่ากับ 0.862 อยู่ในระดับดี สามารถนำไปใช้ได้ จึงจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เดือนตุลาคม 2567 ณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล แล้วส่งไปยังสังกัดของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลในสัปดาห์สุดท้ายของปฏิทินการฝึกของรายวิชา ในรูปแบบเอกสารออนไลน์ โดยมีขั้นตอนดังนี้ วางลิงก์แบบสอบถามในช่องสนทนาของระบบการประชุมออนไลน์ จากนั้นให้เวลากลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ประมาณ 10 นาที โดยระบุให้ผู้ตอบแบบสอบถามกดส่งแบบสอบถาม โดยเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นผู้ติดตามและตรวจสอบการส่งคืน ตรวจสอบความสมบูรณ์อีกครั้งแล้วเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาครูที่มีต่อสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบน-มาตรฐาน (S.D.) และสถิติการทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบจำแนกทางเดียว (One-way ANOVA) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป มีเกณฑ์การแปลผลสภาพการฝึก ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49 หมายถึง เหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49 หมายถึง เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49 หมายถึง เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง เหมาะสมอยู่ในระดับมาก และคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึง เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (Srisat, 2010) 2) สำหรับการวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิดท้าย ใช้วิธีการวิเคราะห์คำหลักจัดกลุ่ม โดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัยและการนำเสนอผลการวิจัย หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้ง พิจารณาผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และตรวจสอบว่าครอบคลุมตามจุดประสงค์ทั้งสองข้อหรือไม่ จากนั้นเขียนรายงานสรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 ที่มีต่อสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนในรายวิชาการปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาครู 8 สาขาวิชา

หัวข้อ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความหมาย	ลำดับ
ด้านที่ 1 ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	152	4.37	0.74	มาก	4
ด้านที่ 2 การดำเนินงานของรายวิชา ฯ	152	4.40	0.60	มาก	3
ด้านที่ 3 ผลลัพธ์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	152	4.48	0.53	มาก	2
ด้านที่ 4 การนำประสบการณ์ไปใช้ในอนาคต	152	4.77	0.41	มากที่สุด	1
ภาพรวม	**152**	**4.50**	**0.49**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักศึกษาครู จำแนกตามรายด้านและภาพรวม สรุปข้อมูลได้ดังนี้ ด้านที่ 1 ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ย 4.37 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ด้านที่ 2 การดำเนินงานของรายวิชา ฯ มีค่าเฉลี่ย 4.40 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.60 อยู่ในระดับมาก ด้านที่ 3 ผลลัพธ์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ย 4.48 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 อยู่ในระดับมาก และด้านที่ 4 การนำประสบการณ์ไปใช้ในอนาคต มีค่าเฉลี่ย 4.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41 อยู่ในระดับมากที่สุด และภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวมของทุกด้านอยู่ที่ 4.50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 สรุปโดยรวมได้ว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านที่ 4 การนำประสบการณ์ไปใช้ในอนาคตมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู 8 สาขาวิชา สามารถสรุปได้ในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาครู 8 สาขาวิชา

ระดับความคิดเห็น	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	DF	Mean Square	F	p	ผลทดสอบ
ด้านที่ 1 ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	ระหว่างกลุ่ม	4.51	7	0.64	1.182	0.317	ไม่แตกต่าง
	ภายในกลุ่ม	78.44	144	0.54			
	รวม	82.94	151				
ด้านที่ 2 การดำเนินงานของรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพครู 2	ระหว่างกลุ่ม	3.74	7	0.53	1.493	0.174	ไม่แตกต่าง
	ภายในกลุ่ม	51.47	144	0.36			
	รวม	55.20	151				
ด้านที่ 3 ผลลัพธ์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	ระหว่างกลุ่ม	1.02	7	0.15	0.506	0.829	ไม่แตกต่าง
	ภายในกลุ่ม	41.26	144	0.29			
	รวม	42.28	151				
ด้านที่ 4 การนำประสบการณ์ไปใช้ในอนาคต	ระหว่างกลุ่ม	0.78	7	0.11	0.641	0.721	ไม่แตกต่าง
	ภายในกลุ่ม	25.16	144	0.17			
	รวม	25.94	151				
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	1.19	7	0.17	0.711	0.663	ไม่แตกต่าง
	ภายในกลุ่ม	34.55	144	0.24			
	รวม	35.75	151	0.64			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนักศึกษาครู 8 สาขาวิชาต่อสภาพการฝึกฯ ภาพรวม มีค่า F=0.711 (p=0.663) พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติ รวมถึงรายด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีค่า F=1.182 (p =0.317) ด้านที่ 2 การดำเนินงานของรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 มีค่า F=1.493 (p.=0.174) ด้านที่ 3 ผลลัพธ์จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีค่า F=0.506 (p.= 0.829) ด้านที่ 4 การนำประสบการณ์ไปใช้ในอนาคต มีค่า F=0.641 (p.=0.721) ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนในรายวิชาการปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 ตามความคิดเห็นของนักศึกษาครู ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนของนักศึกษาครู แสดงรายละเอียดในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลวิเคราะห์ค่าความถี่และร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนของนักศึกษาครู

ด้านที่	หัวข้อ	ความถี่	ร้อยละ
1.	**ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู**	**46**	**36.80**
	- ยังเข้าใจไม่ชัดเจนเกี่ยวกับละเอียดภาระงานและกิจกรรม	34	27.20
	- โรงเรียนและครูพี่เลี้ยงยังไม่ทราบเกี่ยวกับการฝึกของนักศึกษา	12	9.60
2.	**การดำเนินงานของรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพครู 2**	**51**	**40.80**
	- ศูนย์ฝึกติดต่อล่าช้า ส่งข้อมูลคลาดเคลื่อน อธิบายงานไม่ละเอียด คู่มือยังมีส่วนผิด กำหนดการฝึกไม่เหมาะสม	28	22.40
	- อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และโรงเรียนอยู่ไกล ไม่สนับสนุนการฝึก	15	12.00
	- ตนเองยังทำได้ไม่ดี (จัดการเวลา, การปฏิบัติ)	8	6.40
3.	**ผลลัพธ์จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ**	**21**	**16.80**
	- ยังไม่เป็นตามที่คาด	13	10.40
	- ไม่ได้ฝึกมากพอ	8	6.40
4.	**การนำประสบการณ์ไปใช้ในอนาคต**	**7**	**5.60**
	- ยังไม่มั่นใจว่าเขียนแผนการสอนและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี	7	5.60
	รวม	**125**	**100.00**

จากตารางที่ 3 สามารถสรุปความคิดเห็นของนักศึกษาครูเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนได้ดังนี้ ด้านที่พบปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 2 การดำเนินงานของรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 มีความถี่รวม 51 ครั้ง (ร้อยละ 40.80) โดยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ "ศูนย์ฝึกติดต่อล่าช้า ส่งข้อมูลคลาดเคลื่อน อธิบายงานไม่ละเอียด" และ "คู่มือยังมีส่วนผิดและกำหนดการฝึกไม่เหมาะสม" มีความถี่สูงสุดในด้านนี้ รองลงมาคือ "อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และโรงเรียนอยู่ไกล ไม่สนับสนุนการฝึก" และ "ตนเองยังทำได้ไม่ดี" ตามลำดับ รองลงมาคือ ด้านที่ 1 ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความถี่รวม 46 ครั้ง (ร้อยละ 36.80) โดยประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด คือ "ยังเข้าใจไม่ชัดเจนเกี่ยวกับรายละเอียดภาระงานและกิจกรรม" รองลงมาคือ ด้านที่ 2 "โรงเรียนและครูพี่เลี้ยงยังไม่ทราบเกี่ยวกับการฝึกของนักศึกษา" ต่อมาคือ ด้านที่ 3 ผลลัพธ์จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีความถี่รวม 21 ครั้ง (ร้อยละ 16.18) โดยความคิดเห็นที่พบมากที่สุดด้านนี้ คือ "ยังไม่เป็นตามที่คาด" และ "ไม่ได้ฝึกมากพอ" ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่พบน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 4 การนำประสบการณ์ไปใช้ในอนาคต มีความถี่รวม 7 ครั้ง (ร้อยละ 5.60) โดยทั้งหมดเกี่ยวข้องกับ "ยังไม่มั่นใจว่าเขียนแผนการสอนและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี"

องค์ความรู้ใหม่

ในงานวิจัยนี้จึงกำหนดกรอบแนวคิดศึกษาสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ด้าน สำหรับด้านที่ 1 เป็นการตรวจสอบความเข้าใจของนักศึกษาต่อสิ่งที่จะประเมิน ในขณะที่อีก 3 ด้าน คณะผู้วิจัยประยุกต์ใช้โมเดลการสะท้อนคิดของ Driscoll (1994) ดังนี้ ทำอะไร (What) คือการอธิบายสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ด้วยข้อเท็จจริงหรือความรู้ กำหนดเป็นด้านที่ 2 ของข้อ

คำถามโดยการประเมินการดำเนินงานของรายวิชา, ตอนนี้เป็นอย่างไร (So what) คือ การบอกว่าตนเองหรือผู้อื่นมีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์นั้นมากเพียงใดโดยการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดจากปฏิบัติ กำหนดเป็นด้านที่ 3 ของแบบสอบถาม และต่อจากนี้เป็นอย่างไร (Now what) คือ บอกว่าแผนการในอนาคตเป็นอย่างไร กำหนดเป็นด้านที่ 4 ของแบบสอบถามโดยการประเมินการนำประสบการณ์ไปใช้ในอนาคต จากแนวคิดการศึกษานี้ทำให้นักศึกษารู้สึกสามารถตอบได้อย่างอิสระและสอดคล้องกับความเป็นจริง และเป็นแนวทางในการศึกษาสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียนในบริบทอื่นต่อไป สรุปได้ใน Figure 2 ดังนี้

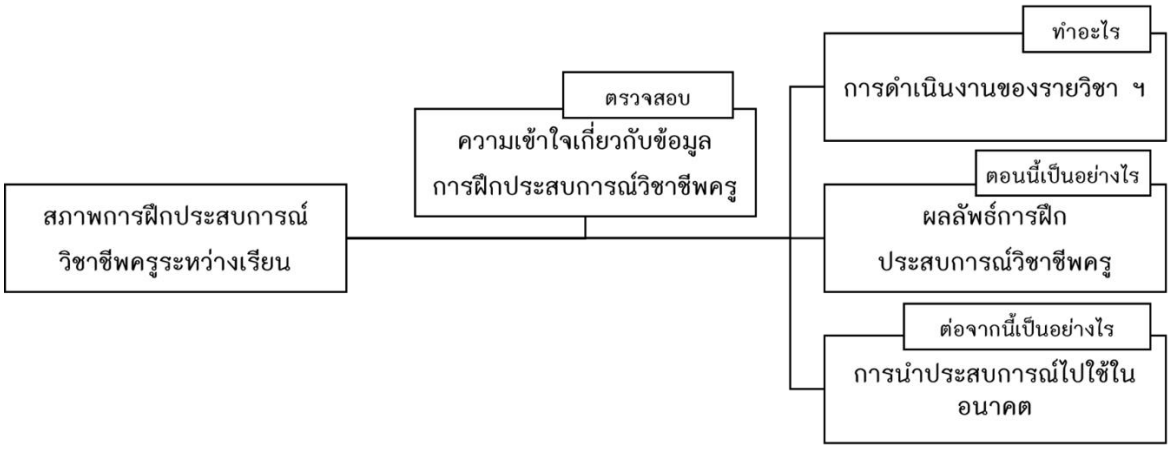

Figure 2: Approach to Study the Conditions of Teaching Practicum During Coursework
ที่มา : ดัดแปลงจากโมเดลการสะท้อนคิดของ Driscoll (1994)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 ที่มีต่อสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนในรายวิชาการปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 มีค่าเฉลี่ยภาพรวมความคิดเห็นของนักศึกษาด้านที่ 1 ความเข้าใจข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ด้านที่ 2 ด้านการดำเนินงานในรายวิชา และด้านที่ 3 ด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากการฝึก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกัน ในขณะที่ด้านที่ 4 การนำประสบการณ์ไปใช้ประโยชน์ในอนาคต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผลวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบจำแนกทางเดียว (One-way ANOVA) จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า สาขาวิชาไม่มีผลต่อความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ทั้งนี้เพราะรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 มีการบริหารจัดการกระบวนการฝึกแบบรวมศูนย์ โดยจะดำเนินการปฐมนิเทศเกี่ยวกับกิจกรรมและภาระงานที่ต้องปฏิบัติ และการประชุมชี้แจงแนวทางการฝึกและการนิเทศการสอนไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และโรงเรียน รวมถึง มีคู่มือ แบบบันทึกลงเวลาและแบบบันทึกการปฏิบัติงานที่จะคอยกำกับการปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กำหนดทั้งในการฝึกระยะที่ 1 และ 2 ซึ่งดำเนินการในแนวทางเดียวกันทุกสาขาวิชา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Comesorn, and Sermsuk (2018) พบว่า ความคิดเห็นต่อสภาพของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้งรายด้านและภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากนักศึกษาทุกสาขาวิชาได้รับการเรียนจากหลักสูตรและการฝึกแบบเดียวกัน รวมถึง Kakai (2019) ซึ่งศึกษาความคิดเห็นต่อสภาพการฝึกกับปัจจัยอื่น ๆ เช่น เพศ ประสบการณ์การสอน สังกัด และโรงเรียนที่ฝึกร่วมด้วยพบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ด้านที่พบปัญหาและอุปสรรคมากที่สุด ได้แก่ ด้านการดำเนินงานของรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 โดยสะท้อนว่าศูนย์ฝึกติดต่อล่าช้า ส่งข้อมูลคลาดเคลื่อน อธิบายงานไม่ละเอียดคู่มือยังมีส่วนผิด กำหนดการฝึกไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะระยะเวลาปฏิทินการศึกษาของมหาวิทยาลัยกับโรงเรียนไม่ตรงกัน ซึ่งบางช่วงทางโรงเรียนมีกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ หรือการสอบ เป็นต้น รวมทั้งตารางเรียนของนักศึกษาในแต่ละสาขาวิชาต่างกัน ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกบางกิจกรรมทำได้ยาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ngamkum et al. (2023) ที่พบว่า นักศึกษามีปัญหาในการจัดเวลาให้เข้าร่วมกิจกรรมระหว่างการฝึกและการเรียนส่งผลให้นักศึกษามีความกังวลว่าจะไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตรงเวลาและคิดว่าตนเองยังทำได้ไม่ดี เช่นเดียวกับ Samanphan et al. (2023) ที่พบว่า นักศึกษามีความวิตกกังวลกับภาระงาน อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะของนักศึกษาในงานวิจัยนี้ มุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการการฝึกให้มีประสิทธิภาพและชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการประสานงาน และการเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ซึ่งคณะผู้วิจัยมองว่า หากไม่สามารถดำเนินการบริหารรายวิชาได้อย่างราบรื่นย่อมส่งผลให้การฝึกในด้านอื่น ๆ หรือทำให้การฝึกบรรลุตามเป้าหมายรายบุคคลเป็นไปได้ยาก ดังนั้น การสื่อสารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลลัพธ์ในการปฏิบัติในรายวิชานี้ สอดคล้องกับ Lei (2023) ที่ระบุว่า การสื่อสารไปยังนักศึกษาครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งจากโรงเรียนและมหาวิทยาลัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง

เมื่อพิจารณาด้านความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่นักศึกษายังเข้าใจไม่ชัดเจนเกี่ยวกับรายละเอียดภาระงานและกิจกรรม ร่วมถึงโรงเรียนและครูพี่เลี้ยงยังไม่ทราบเกี่ยวกับการฝึกของนักศึกษา ทั้งนี้เพราะปัญหาดังกล่าวเชื่อมโยงกับการติดต่อประสานงานที่ยังมีความล่าช้าและในคู่มือการฝึกยังมีข้อมูลที่ผิดพลาด รวมถึง นักศึกษายังต้องการการสนับสนุนจากอาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และโรงเรียนมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ngamkum et al. (2023) และ Samanphan et al. (2023) ที่ระบุว่า นักศึกษาต้องการได้รับคำปรึกษาจากอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยง ซึ่งถือเป็นหนึ่งในปัจจัยความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนั้น ประเด็นสำคัญที่สะท้อนผ่านผลวิจัยในครั้งนี้คือ ปัจจัยความสำเร็จของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไม่ได้ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมในการฝึกเพียงเท่านั้น แต่ตัวนักศึกษาเองก็จำเป็นต้องบริหารจัดการเวลาระหว่างการเรียนและการฝึกให้ได้ด้วย สอดคล้องกับที่ Waranonwanit et al. (2023) และ Saenghiran et al. (2018) ได้ระบุว่า ในการฝึกปฏิบัติให้สำเร็จนั้นตัวนักศึกษามีความสำคัญที่สุด ดังนั้น ทั้งสิ่งแวดล้อมและตัวนักศึกษาต้องพร้อมสำหรับการฝึกให้เป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมาย แม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา แต่ในประเด็นย่อยที่พบจากงานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นปัญหาและอุปสรรคที่แตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้า ทั้งนี้เพราะแนวทางการศึกษาโดยประยุกต์ใช้โมเดลการสะท้อนคิดของ Driscoll (1994) ได้ทำให้เห็นว่า นักศึกษาครูไม่ได้มีมุมมองต่อสิ่งแวดล้อมของกระบวนการฝึกเท่านั้น แต่ยังสะท้อนตนเองจากการฝึกปฏิบัติตามแนวทางการศึกษาครั้งนี้ได้อีกด้วย

สรุป

จากการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า นักศึกษาครูมีความคิดเห็นต่อสถาพของการฝึกสอดคล้องกันทั้งสี่ด้าน แม้ว่าผลการศึกษาครั้งนี้ในทุกด้านอยู่ในระดับมากขึ้นไป แต่ด้วยแนวทางการศึกษาโดยใช้โมเดลการสะท้อนคิดของ Driscoll (1994) ทำให้เห็นชัดเจนว่าปัญหาของกระบวนการฝึกในครั้งนี้อยู่ในด้านใดมากกว่า และยังได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อคำถามปลายเปิดที่พบว่า การจัดการเวลาฝึกและที่ตั้งของโรงเรียนเป็นอุปสรรคของการฝึกระหว่างเรียน ซึ่งปรากฏอยู่ในด้านการดำเนินงานของรายวิชา และยังพบปัญหานักศึกษาบางรายไม่สามารถทำตามกิจกรรมไม่สำเร็จ ในขณะที่การให้ข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ของนักศึกษาครูมุ่งไปที่การประสานงาน การให้ข้อมูลการฝึก และการสนับสนุนการฝึก ดังนั้น จึงสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า นักศึกษามี

มุมมองต่อสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียนในครั้งนี้อยู่ในระดับเหมาะสมมาก แต่เรื่องการบริหารจัดการรายวิชายังเป็นประเด็นที่ท้าทายและจำเป็นต้องพัฒนา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้นำเสนอผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อสภาพการฝึกในภาพรวมเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมการศึกษาเชิงลึกถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่ได้จากการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเป็นรายกรณี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 ที่มีต่อสภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนในรายวิชาการปฏิบัติการวิชาชีพครู 2 โดยเฉพาะความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่ระดับต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น คณะกรรมการประสานงานรายวิชาต้องพิจารณาแนวทางการทำความเข้าใจกับนักศึกษาครูและผู้ที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น ซึ่งการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในแบบรวมศูนย์หรือมีศูนย์ฝึกนั้น จำเป็นต้องสื่อสารและประสานงานให้ชัดเจนและครอบคลุม รวมถึง การทบทวนและตรวจสอบความเข้าใจของนักศึกษาก่อนออกฝึกอย่างเป็นระบบ และกำกับติดตามการทำงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ซึ่งใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับนักศึกษาในระหว่างการฝึกมากที่สุด คณะผู้วิจัยจึงเสนอให้คณะกรรมการประสานงานรายวิชาบริหารจัดการรายวิชาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งจะช่วยให้การสื่อสาร การประสานงาน และการให้ข้อมูลที่สำคัญ รวมถึง การติดตามและสามารถรายงานผลการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อความสำเร็จในการปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดของการฝึกระหว่างเรียน คือ การจัดการเวลาของนักศึกษาครูและที่ตั้งของโรงเรียน ซึ่งนักศึกษาจะต้องเรียนตามตารางของมหาวิทยาลัยปกติและฝึกงานในโรงเรียนควบคู่กันไปด้วย คณะผู้วิจัยจึงเสนอให้คณะกรรมการประสานงานรายวิชามีแนวทางในการกำกับติดตาม ดูแล ช่วยเหลือระหว่างการฝึกอย่างใกล้ชิด รวมถึง ปรับการบริหารจัดการโรงเรียนฝึก โดยบูรณาการการฝึกในโรงเรียนร่วมกับรายวิชาอื่น ๆ ของหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ตลอดจน กำหนดโรงเรียนที่มีความพร้อมและเหมาะสมกับการฝึกระหว่างเรียนให้เดินทางได้สะดวกและมีระยะทางไม่ไกลจากมหาวิทยาลัยจนเกินไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การศึกษารายกรณีเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จและล้มเหลวของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียนของนักศึกษาครู ทั้งนี้เพราะมุมมองของนักศึกษาในงานวิจัยนี้ทำให้ทราบว่า แม้ว่ารายวิชาจะเป็นกำหนดกิจกรรมการฝึกไว้แล้ว แต่กลับมีผลสะท้อนจากนักศึกษาครูบางรายที่ยังไม่สามารถปฏิบัติตามกิจกรรมได้ตามกำหนด ซึ่งชี้ให้เห็นว่า สภาพการฝึกในบริบทปัจจุบันมีผลต่อคุณภาพของการฝึกและการบรรลุเป้าหมายของการฝึก ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคในเชิงลึกจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเป็นรายกรณี

2.2 การพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียนก่อนออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะงานวิจัยนี้ยังมีขอบเขตการศึกษาที่จำกัด สำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างเรียนของหลักสูตรยังมีรายวิชาสำหรับนักศึกษาครูในชั้นปีอื่น ๆ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 3 ดังนั้น เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบันของการฝึกในระดับชั้นปีที่แตกต่างกันและนำไปใช้พัฒนากระบวนการฝึกทั้งระบบ จึงเป็น

ประโยชน์อย่างยิ่งที่ต้องศึกษาให้ครอบคลุมกระบวนการฝึกระหว่างเรียนทุกชั้นปีหรือพัฒนากระบวนการฝึกที่ครอบคลุมการฝึกระหว่างเรียนของนักศึกษาครู

References

Comesorn, S., & Sermsuk, S. (2018). Conditions Found During Student Internship II in Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(2), 2936-2950.

Dahiya, S. (2019). Innovative Practices in Teacher Education. *International Journal of Basic and Applied Research*, 9(5), 749-755.

Driscoll, J. (1994). Reflective Practice for Practice. *Senior Nurse*, 13, 47-50.

Heinz, M. (2024). The Practicum in Initial Teacher Education - Enduring Challenges, Evolving Practices and Future Research Directions. *European Journal of Teacher Education*, 47(5), 865-875.

Jenssen, E. S., & Haara, F. O. (2024). High-Quality Practicum - According to Teacher Education Students on Their Practicum at Partnership Schools. *European Journal of Teacher Education*, 47(5), 876-894.

Kakai, T. (2019). A Study of the Problems in Teaching Practicum of Diploma Students Studying in the Faculty of Education, Vongchavalitkul University. *Sikkha Journal of Education*, 6(2), 33-46.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Lei, H. (2023). Teaching Practicum: A Study Exploring Student-Teachers' Experiences During the Pandemic. *International Journal of Research in Teacher Education*, 14(1), 24-37.

Ministry of Education. (2019). *Announcement of the Ministry of Education on the Bachelor's Degree Standards in Education and Educational Studies (Four-Year Program) B.E. 2562*. Bangkok: Express Transport Organization (ETO).

Ngamkum, N., Chulniam, N., & Prachapaiboonsuk, P. (2023). A Study of Problems and Problems of Teacher Professional Practice of Students' Early Childhood Education Program, Pathum Thani University. *Northern Academic Journal*, 7(4), 70-82.

Saenghiran, M., Sirithaporn, P., & Rujimethabhas, S. (2018). Factors Affecting of Teacher Professional Training Success Rajabhat Uttaradit University. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(1), 879-894.

Samanphan, T., Poolpholamnoey, W., & Samanpan, N. (2023). Problems, Needs and Concepts for Teaching in School of Internship Students in the Master's Degree of Curriculum and Instruction, Nakhonratchasima College. *Journal of Nakhon Ratchasima College (Humanities and Social Sciences)*, 17(2), 213-224.

Srisat, B. (2010). *Preliminary Research*. (8th ed.). Bangkok: Suwiriyasan.

Srisopa, A. (1981). *Sampling Techniques*. Bangkok: Pimluk.

Teachers Council of Thailand. (2019). *Announcement of the Teachers Council on the Details of the Standards of Knowledge and Teacher Professional Experience According to the Teachers Council Regulations on Professional Standards (No. 4) B.E. 2562*. Bangkok: Kurusapa Printing Ladphrao.

Teaching Professional Experience Center. (2024). *Teaching Practicum Manual 2*. Khon Kaen: Annaoffset.

Triandis, H. C., & Likert, R. (1967). The Human Organization: Its Management and Value. Administrative Science Quarterly, 12(3), 503-506.

Väisänen, S. et al. (2018). Student Teachers' Proactive Strategies for Avoiding Study-Related Burnout During Teacher Education. *European Journal of Teacher Education*, 41(3), 301-317.

Waranonwanit, A., Pankitwanitjalearn, N., Wanla, W., & Wiwatchot, K. (2023). The Study of the Problems in Teaching Practicum: A Case Study of Chinese Education Students at the Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University. *Journal of Social Science Research*, 14(2), 93-104.